ԵՐԱՄԱՍ

Տարեգրական Լուրեր

Թիւ 2 — **10 ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ (29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 1852)** — **1853**

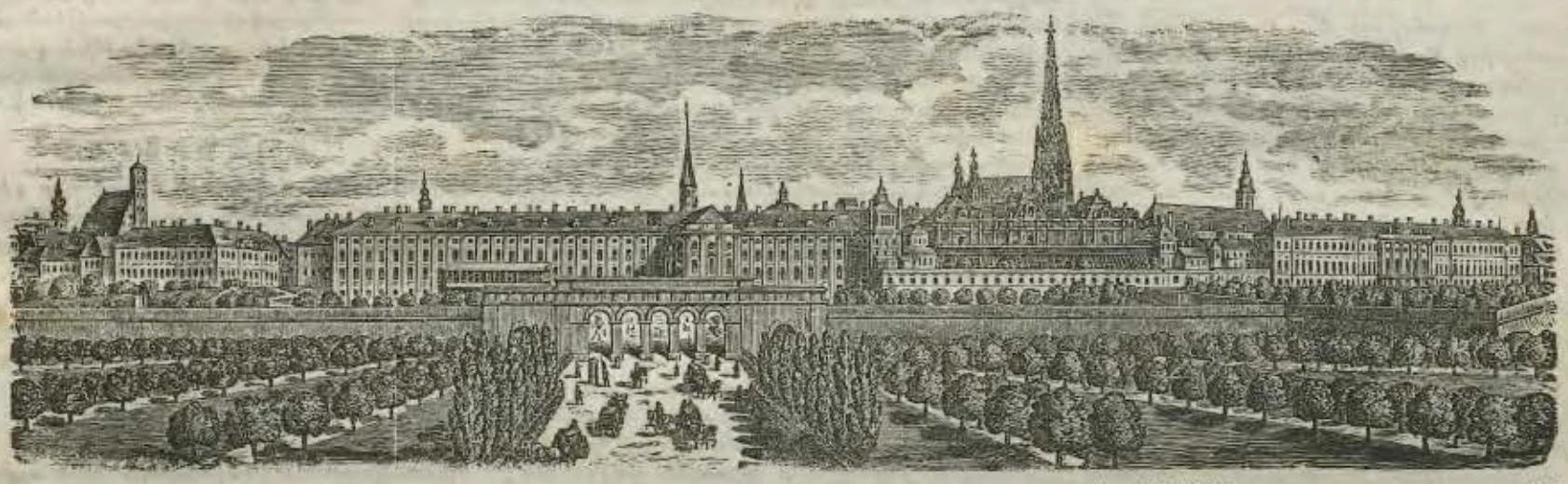

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԳՈՂՂԻԱ · Կայսեր բարերարութիւնները։ Այլեւայլ տեղութիւնք։ Վիսյոթը կ'ընդունին։ Պաշտօնական լուրեր։ Նոր տարւոյ հանդէս։ Այլեւայլք։
ԱՆԳԼԻԱ · Նոր պաշտօնէից յայտարարութիւնք։
ԳԵՐՄԱՆԻԱ · Քարոզ ընկերութեան խնդիրը։ Ուղղափառաց ասոցիասիոնը։
ՀԱԼԻԻԱ · Խորհրդոյնոցի խռովութիւնք։
ԻՍՊԱՆԻԱ · Նոր գահլիճ։
ԲՈՒԻՈՒՈՅԼ · Պարտամուրհակներուն շարչը կը նուազի։
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ · Այլեւայլք։
ԱՍԻԱԿԻԱ · Հիւսիսային Ամերիկացւոց դեզ ի ճարան ընելու պրպտումը։ — Մէքսիկայ · Հաստատութեան վիճակը։ — Պուէնոս Այրէսի խնդիրը։
ՈՒՍՍԻԱՅԻ ԱՆԱՌԱՔԵՑԻՆ · ԵԶԵՐԵՑԻՆ · Հոյսդրի Անոանեի ընտանիքը։ (Շարունակութիւն)
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱՆԻ · Գիւղերի ոգեհանդէս։ (Վերջ)
ԲՐԱՅԵՐԻՆ · Պրոնտիսի անուանարքերութիւն։

ԳԱՂԼԻԱ

ՓԱՐԻԶ, Դեկտեմբերի 27։ Մեծապատիւ կայսրը Քրիստոսի Ծնունդեան առնին առթիւրը՝ Փարիզի մանկանց հիւանդանոցին 200 ֆրանք պարգեւ տուաւ։ Նմանապէս Մոնիմարթրէի մեքենանոցը գործարանին գործաւորներուն ալ, որոնք շաբաթուան 3 օրերուն գործելու նոյնութիւնը պատճառաւ մեկ քանի օր անգործ մնացնելու ստիպուած էին, 3000 ֆրանք բաժնել տուաւ։ Սա գումարին վրայ Պր. տը Փերսիներին ալ իր կողմանէ 1000 ֆր. աւելցուց։

— Փարիզ, Դեկտեմբերի 31։ Կայսրը Թիւիլրիի պալատին մէջ Պէր. Կարիպալտին ընդունեցաւ, որն որ Ս. Քահանայապետէն ընդունած նոր թղթերն անոր ներկայացուց, որոնցմով իր պաշտօնին մէջ իբրեւ քահանայապետական նուիրակ նոր կայսեր քով կը հաստատուի։ — Կոյնպէս Ռորգոս կալ գնաց 8է Փաշիւս ասպետը, Շուէտի թագաւորին արտաքոյ կարգի դեսպան Լէօվենհիէլմի կոմսը եւ Պր. Վարդարեանցի Գանոյ թագաւորին դեսպանն իրենց հաւատարմութիւնէն նոր ընդունած դեսպանական պաշտօններնուն հաստատութեան թղթերը մեծապատիւ կայսեր ձեռքը յանձնեցին։ — Ամսոյս 5ին Թուսի, իսկ 6ին Լեւտրիպի ու Պրուսիայի դեսպաններն ալ իրենց թագաւորներուն նոր թղթերը կայսեր մատուցին։

— Մանիթորն գրածին համեմատ՝ կայսրը յառաջագոյն 702 քաղաքական յանցաւորաց շնորհած ներմանէն զատ՝ 530 նոյն տեսակ յանցանք ունեցող հոգւոց ալ թողութիւն տուաւ, այնպէս որ Դեկտեմբերի 2էն մինչեւ 31՝ կամ՝ ըստ մասին եւ. կամ՝ ըստ բոլորին ներումն ընդունողներուն թիւը՝ 1232 հոգւոյ կը հասնի։

— Փարիզ, Դեկտեմբերի 31։ Մանիթոր լրագիրը Դեկտեմբերի 29ին սովորագրուած կայսերական վճիռ մը կը հրատարակէ, որուն մէջ կը սահմանուի թէ՝ դիտելով որ Դեկտեմբերի 18ին վճռով կայսեր հօրեղբօրը մատուցուած բարձր ասպնջականը՝ պատուախնամութիւն ու ազգարկրդութիւն պահանջող պաշտօնի մը հետ չեկնար միաբանիլ, ուրիշ կողմանէ ալ դիտելով որ Նապոլէոն կայսեր մտքին իր եղբօրը պահպանութեան յանձնուած է, որն որ ամբարեպաշտական պաշտօնէն չկրնար հրաժարիլ՝ Յերոնիմոս ազգարարուելու կայսերական անկարող զինուորաց ղօրանոցին պատուոյ կառավարիչ անուանուած է։ Ուրիշ վճիռ մ'ալ Ռուիլի ղօրապետը նոյն ղօրանոցին իրական կառավարիչ կ'անուանէ։ — Պր. Թիւրկն կայսերական վճռով մը ծերակուտի գահիրեցաւ, Պատոյ՝ տերութեան խորհրդոյն գահիրեցաւ ու Լուէ՝ նոյն խորհրդոյն գահիրեցի փոխուելով ուանուանցան։

— Կայսերական հրամարագիր թատերական դրուածոց նեկատորոյ հետեւեալ երկու յօդուածները կը սահմանուին։ Յօդ. Ա. Թատերական գրուածներուն համար յառաջուան պէս թատրոնի մէջ խաղացուելէն յառաջ փարիզ ներքին գործոց պաշտօնէին, իսկ դահլիճները՝ կուսակալներուն հաստատութիւնը պիտի խնդրեն։ Յօդ. Բ. Ամ հաւանութիւնը՝ հրապարակական կարգադրութեան օգտին համար՝ միշտ կրնայ դադարիլ։

— Փարիզ, Յունուարի 1։ Երեքշաբթի ժամը 11½ին Թիւիլրիի պալատին մէջ նոր տարուան շնորհաւորութեան հանդէսը կատարուեցաւ։ Կայսրն իր բոլոր սիրելի պաշտօնեաներն ու պատուոյ պաշտօնատարներն առած, զօրագլուխ Համելէոնս հագած եւ ունեցած ամէն շքանշաններովը կարգաւորած՝ կայսերական գահին առաջնորդուն վրայ կը կենար։ Ամենէն առաջ իրեն կայսրութիւնը մանչցող տերութիւնոց դեսպաններն ընդունեցան։ Խօսքը կարդաց հետեւեալներն կայսեր ներկայացան, տերութեան այլեւայլ պաշտօնեայ պաշտօնատարքը, ծերակոյտը, Արքեպիսկոպոսն իր կղերով, Փարիզ դատաւորաց պատգամաւորք, տերութեան խորհրդականները, վճռաբիներ ատենի անդամները, ուսման եւ կրթութեան ժողովոյն խորհրդականները, կայսերական դատաստանարանին անդամները։ Ասոնցմէ ետքը ժամը 12ին ներկայացան քաղաքին ու նահանգին այլեւայլ պաշտօնատէրները։ 12½ին այլեւայլ կրօնութիւն, եկեղեցական, դատաստանական, եւ այլն, ընկերութիւնները։ 1ին Ալեն նահանգին ազգոյին պահպանաց զօրագլուխներն ու փարիզի շքանշանակին լեգէոնաց պաշտօնակալները։ Ժամը 1½ին ղօրքը կայսեր ներկայացաւ, այս ինքն՝ ոստրատիտները, պատերազմի պաշտօնէին ու անկարող զինուորաց պաշտօնատարները, զինուորական վարչութեան պաշտօնատէրները, Ամենայն գօրապետն իր մեծ պաշտօնակալներովն՝ իբրեւ. Փարիզի ղօրաց հրամանատար, այլ եւ այլ դրսոյ պաշտօնակալք եւ ամենէն վերջը կայսրութեան առնէն ճեացած ծերպաշտօնակալները։ Հաւեր կամ երիցն խոստմնութիւններ չեղան։ Կայսերական պալատը հանող ամէն ճամբաներուն վրայ ոստիներ, ու անհամար բազմութիւն լեցուած էր՝ տերութեան այլ եւ այլ պաշտօնաւորներուն տեսնել երթալ ընելու համար։ Ծանրակուռ անցանց եւ պատգամաւորաց կարգերուն կ'ընկերանային տիգաւորներ, ոստրութիւնեան ատենին պաշտօնատարաց՝ ատիկոնութիւնեան գլխաւորներ եւ. քաղաքական պաշտօնատարաց՝ հեծելազգի պահապաններ։

— Մոնիթոր կ'ըսէ թէ նոր տարւոյն շնորհաւորութիւնոց օրաշնորհական ընդունելութիւնը՝ դարձեալ կարդիենալաց ընդունելութիւնովը կը սկսի՝ թէ որ անոնք իրենց եպիսկոպոսական վիճակաց մէջ եւ եկեղեցական պաշտամունքը կատարելու համար ամառ ամսոյ սահմանուած ելոյին։ Քահանայապետական Նուիրակին շնորհաւորութիւնց կարգին ոչուկս պատասխանեց։ "Կը յուսամ որ Աստուծոյ օգնութիւնամբ կարող կ'ըլլամ Գաղղիայի բարեկամութիւնը յառաջացնել եւ Եւրոպայի խաղաղութիւնը հաստատել ու կանգուն պահել։"

— Լաբոլիոն պանարարդ իշխանը, Յերոնիմեանին որդին՝ նոր տարւոյն առաւօտը կայսեր սենեակը մնած ատեն՝ կայսրն անոր միջնեւ նոյն ատեն իր անձամբ կրած Լեգէոնի պատուոյն մեծ ժապաւէնը ընծայ ըրաւ։

— Կայսերական հրամարագրով մը 37 անձինք ծերակուտի անդամ անուանեցան, որոնց մէջ կոմս 15 զօրագլուխ, 2 ծովագլուխ ու այլ եւ այլ պաշտօններու մէջ մնած եղած 20 ուրիշ անձինք, որոնցմէ նշանաւորներն են Լուդ. Լաբոլիոն Պանարարդ իշխանը, Ֆիլիէն տը Փերսիներ կոմսը, Սոնիեր, Ջը Լառոշժաքլէն, Տրրանկը, Բեզոլիայի դեսպան Պասսանոյի դուքսը, եւ այլն։

— Փարիզի քաղաքացւոց ժողովը Ալենի կառավարչին առաջարկութեամբ վճռեց որ Պոդղիայի մէջ պատահած նշանաւոր եւ ուրախալի դէպքերը դրամագլուխով անմահացնելու սովորութեան համաձայն՝ դրամագլուխ մը շինուի Դաբոլէոն Գ-ին կայսերական գահ եղլուն յիշատակին համար, եւ ըլլալու ծախուց համար 12,500 ֆրանգի հաւանութիւն տուաւ։ Դրամագլուխին մեկ կողմը կայսեր կենդանագիրը, միւս կողմը պատկեր մը եւ 2 Դեկ. 1852 թուականը։ Ամէն կայսեր ոսկի դրամագլուխներ մը պիտի ընծայուի, իսկ կայսերական դերդաստանին ուրիշ անդամներուն՝ մեկական արծաթի դրամագլուխներ։ Ասոնցմէ դուռ 200 գրնձի պատկերագրամբ այլեւայլ անձանց պիտի բաժնուին։

— Պրոդիայի անտառը, զորն որ Լուդ. Փիլիպոս Լաֆիթէն 10 միլիոն ֆրանքի դնած էր, հիմա 5,756,000 ֆրանքի ծախուցաւ։

— Կ'լսուի թէ կայսեր կողմանէ ամնոնութեան խնամակցութիւններ սկսեր են Հոհենցոլերն-Սիգմարինկենի հրամարող իշխանին ազգիկոն ու Պասանի վարիանտ Լուդովիկոս մեծ դքսին Ամերիկեան հետ, որն որ 1837 Յուլ. 13ին ծնած է։

— Լաբոլիոն պաշտօնական Մոնիտեր-պէն-Ընտարչաի թերթ եւ պատերազմին մէջ ծանր վիրաւորուած է, բայց փոխած ու 8ուրդի մէջ տարհամոցած է։ Ընդհակառակն Պուդապան ղօրապետը քաղաքին պաշարման ժամանակ կորսնցուցած ոտքին ցաւէն՝ մեռաւ։ Իր տեղակալը Պոդիս նեթիալու ճամբայ ելաւ՝ զօրագլուխին սիրան ունը քրոջը տանելու համար։

— Հեռագրով փարիզ լուր հասաւ որ Աթա-Եֆ-ֆասէր Դեկտեմբերի 24ին Մէսքինա հասեր է, եւ. Եանա հրաւրեր լինար տեղերէն եկաք՝ 27ին դէպ ի Շիրա ճամբայ ելեր է։

— Ինչպէս կը գրէ թէ Խաղիզի վերջին լեռդափոխութեանց առեն հանրաւորոց եղող Կառիպալտին Յունիսի 30ին իրրեւ վարձատրանի նաւամարտ նաւապետ՝ Սանիլեայի (Փիլիպպեան կղզեաց դրախտաւոր քաղքին) նաւահանգիստը մտեր է, բայց եր դուռաւորը նոյն քաղաքը գտնուող ստորգետնեայ վրայ տեղեւին ապրելուութիւն մ՚ըլլած է։ Օրտատոսի 9ին լատիպոլի նաւապետն իր նաւովը դէպ ի Հենուասան մտիկայ ելեր է։

ԱՆԳԼԻԱ

Լոնտոն, Դեկտեմբերի 27։ Ամսոր Ժամը 2ին պատգամաւորայ խորհուրդը ժողովեցաւ։ Տիրոպեալի եւ հրաժարող գահակալին միւս անդամներն իրենց տեղերը նստած էին։ իսկ նոր պաշտօնեաներն գանձատան առնապարիզ Պր։ Հէյրին դատ մէկ կար։ Ասոր տեղաւորութեամբը 14 նոր պատգամաւորաց ընտրութիւն ընելու ծանուցում եղաւ, եւ անկէ ետքը խորհրդարանը մինչեւ փոքր ժամը 2 դադարեցաւ։ Երիկուն նաեւ տեղեակալը ալ խորհրդի ժողովեցան՝ ուր հրաժարող պաշտօնեայք ընդդիմադրութեան կրկին նստան։ Էրլլանդ նոր պաշտօնեից բանելու ճամբուն ընդհանուր յայտարարութիւնը ժողովականաց ստիւը դրաւ։ Ասոր մէջ նախ Անդլիայի բռնած տրտաքին քաղաքականութեան վրայ խօսելով՝ Էրլատն ասրեկ ի վեր, բրա., ասոր դրախտաւոր հիմունքն անփոփոխ մնացած են, եւ միայն անոր գործադրութեան կերպն ամէն մէկ ատաքին գործոց պաշտօնեին բնութեան համաձայն տարբերութիւն մ՚ուներցած է։ բայց բուն հիմունքը միշտ նոյն մնացին, այսինքն՝ Ամէն անկախ տերութիւններուը յարգել։ Անոնց ներքին գործերուն մէջ չխառնուիլ։ Անդրկիայի պատուին ու շահն ամբողջ պահել։ եւ ամենէն աւելի՝ Եւրոպայի խաղաղութիւնը պահելու համար սատարիկ ձիգ ընել։ Ասով չեմ ուզեր բսել, որ քանի մը տերութեանց օրինաւոր նորոգութիւններ ընելու ջանք լրած առեն Անդրկիան ամոնց համակրութիւն ունեցած չէ, այլ թէ իր քաղաքականութեան հիմնական սկիզբը միւս նոյն մնացած է, այն որ է Ուրիշ տերութեանց։ թէ մեծ ըլլան թէ պզտիկ, անկախութիւնն ու. ամրողջ անկախութիւնը յարգել։ Ասկէ ետքն ալ ան պիտ՚որ ըլլայ իր սիկիզը։ Դայց պէտք ու ալ խաղաղութիւնը հաստատուն պահելու նեղքուստ կը փոխարիր, երկրին պաշտպանութեան հարկաւոր կարգադրութիւններն ընելէն ալ ամենեւին ետ պիտ՚որ չմնար՝ սակայն ասոնք չէ թէ դրսէն թշնամութեան վախ մ՚ունենալու նշան պիտ՚որ ըլլան, այլ մանաւանդ նոյն իսկ խաղաղութեան պահպանելուն օգնական ըլլալու համար պիտ՚որ գործադրուին։ Եւ օրուվհետեւ դուռ պաշտպանողական բաներ են՝ պէտք չեն եւ չեն կրնար սուտ տերութեանց կասկածի պատճառ ըլլալ։ Դայց իմ՝ կատարութեան դրախտաւոր վախճանն ու. նկարագիրը Թ. Բիլին գրած ազատ վարձառականութեան ու երկրորդ դրուշաւոր դրութիւնը պիտ՚որ ըլլայ։ Ուղղակի եւ անուղղակի առաքիւն երարու հետ խառնուելը պատշաճ չէ։ Փոդվերդեան կրթութեան մէջ կը բաղձամ՝ որ նաեւ նկերդեցոյ ազդեցութիւնն ալ ըլլայ։ Թէ խորհրդարանը նորոգութեան կարտուութիւն ունի, անդամ գեղքերը բաւական ցուցցին։ Ասոնք խոստէին եւ՝ ըստ թէ շատ ցաւալ լսեցի որ Լորտ Ցերպի իմ կատարութեան դէմ պիտ՚որ երթ, որուն նպատակ Լորտը պատասխան տուաւ թէ ամենեւին այնպիսի միտք չունի՝ բայց հիմակուան պաշտօնէից վրայ կատարեալ վստահութիւն չեմ կրնար ունենալ, ուրեմն. իրենց կատարութեան ինչ սկզբանց վրայ կատացած ըլլալը չեմ կրնար ըմբռնել։ Ասիկ նարը Էպպտիին առաջարկութեանին առնակոլաց խորհրդը վնեչ. փետրուարի 10 գրուելցաւ։

— Դեկտեմբերի 28ին հրաժարող պաշտօնեայք իրենց պաշտօնը թարգուցին յանձնեցին։ ասիկ եղաբ նոր պաշտօնեայք իրենց ինքներնը թարգուցին ձեռքէն ընդունցան։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Պրուշ Սահմանադրութիւն ընդ. բաւական բարդ իրաւունքի վրայ կը գրէ որ Աւստրիայի կառավարութիւն եկած պր։ Պրուքին հետ խոստակցութեան սկսելու առեն՝ Պրուսիա ան հաստատուն քաղաք է որ Աւստրիայի հետ առեւ ազգական դաշնակցութեան իրաւունքներ կարենան ստորագրուելէն յետոյ՝ մեզի դաշնակցութեան իրաւունքին վերջին վարեր պարտաւ մը տրաւ, ու միանգամայն պէտ ինչի մէջ միայն Աւստրիայի երեսփոխան ըլլալ պիտ՚։ Պրուքին հետ խօսաւ։ որուն պատասխան ապուրեր է թէ ազգ բան ի միութեան մէջ Աւստրիայի հետ միացած սէրմիթիւնեանց ծանուցուելով՝ անոնցմէ ալ հաւանութիւն է։ Պերլինի մէջ պր։ Պրուքի հետ ընդարձակ խոսակցութեանց մի միայն նպատակ ազգ ուրիշ ինչ՚որ ընդարձակութիւն։ Հիմակու հիմա մանրի ազգայնոց միութեան խնդիրն ի բաց կը ձգուի, միայն ասոր մասնաց բանալու համար Աւստրիա կ՚ուզի տեղեկութիւն ստանալ դրսի տերութիւնց հետ եղած այն ամէն դաշնադրական որոշմանց վրայ, ուրանք մեզի ասիպերին (Դուլցիցին) կը վերաբերին։ Ան պահանջման կը յաստացուի որ միւս կողմանէ ընդդիմութիւն մը չլլայ։

— Ընդհանուր ասրի Ապրիլի 22ին ու Յունիսի 16ին հրամանագրերով Պրուսիոյն ուղղափառաց պատրիարքաց իրենց քարոզութիւնը շարունակելու, եւ միանգամայն ուղղափառ քահանայից կատարելու կրթութեան եւ դրսէն գաղով տեղութեան մէջ կենդանութեան դէմ արգելքներ դրուած էին։ Ասոր դէմ Պրուսիայի ուղղափառ ժողովուրդը երկու անգամ դաւառական ժողովք ըրաւ, եպիսկոպոսներն իրենց բերանը բացին, ու. վերջապէս բարձրագոյն սուրբ գրութեամբ երիրդիր սենեկին առաջարկուեցաւ, որ ան ազդերը վերցնելու համար թագաւորին ալերաադիր մը մատուցանեն։

Դարն առաջարկութեան մէջ կ՚ըսեն։ Մարտ 22ին հրամանագիրը Սահմանադրութեան 12 յօդուածին մէջ կրօնի արտաքին գործոցը տրուած ազատութեան դէմ է։ երբոյնեւ աստուածանանց մէջ ցրուած ուղղափառաց քարոզչին ու կրօնութիւն ընել սորը կ՚արգիլէ։ Սահմանադրութեան չորրորդ յօդուածին համեմատ՝ ինչ որ աստուածաբանական քարոզիչները կրնան նէ ընել, նոյնը կրնան ուղղափառ եպիսկոպոսներն ալ ընել։

Յուլիս 16ին վճիռը, որն որ Պենսիոնական վարժարանին (Collegio germanico), Հաւատոյ տարածման դպրոցին ու Յիսուսեանց ձեռքով կառավարուած ամէն դպրոցներուն՝ առանց յատուկ ազգերութեան հրաման ունենալու երթալը կ՚արգիլէ, դէմ ընդունելուն՝ քարոզարան իրաւունքին ընդդիմ կը ապառնայ, Յիսուսեանց ու անոնց դպրոցներուն եղած օտար քահանաներուն Պրուսիայի մէջ հաստատուիլը չ՚ընդունիր։ 1818էն յառաջ եղած օրէնքը կ՚անցնէ։ Ինչ մէջ պարզապէս արգելքներ չկային։ անիկայ միայն կը սպառնար որ առանց տերութեան հրամանին դուրս քահանայ ըլլալիները՝ պարտուն չկարենան ընդունիլ։ Դայց Սահմանադրութեան 12, 15 ու. 18 յօդուածներուն զօրութեամբը հիմակ ու արդեն ալ վերցաւ, եւ ուղղափառ եկեղեցոյն ինքնօրէնութիւնը ներքին ու արտաքին գործոցը մէջ ճանչցուեցաւ։ Ղեկ միտնէն ուրիշ ուղղափառ ժողովուրդն ալ յատուկան ծանրութիւններէն ազատուելով՝ 1851ին փետրուարի 25ին արուած վճռով ազատ ժողովրդեան կարգ անցան։ Ան վճռոց մէջ յայտնապէս կ՚ըսէ որ Պրուսիոյ ուղղափառ քահանայից համար, որոնք Պրուսիայի մէջ իրենց հոգեւոր պաշտօնն ի գործ կը դնեն, եւ կամ՝ նաեւ այն Պրուսիայի քահանայից համար որոնք գուրսը ապրելիս ու ներքոյ հաստատուեր են, հիմնական սահմանադրութեան հոգեւոր հաւատոյ՝ այլ յատուկան դպրոցներ ալ բանալու։ Ուստի սա բանելուն նայելով՝ դէմ կ՚ելնեւոյ քահանայապետին ոմանց՝ մեր մէջ տակ ըլլալ Դերմանական վարժարանին, հաստատ ապառածնոն դպրոցին եւ ուրիշ ամէն դպրոցներուն մէջ, զորոնք Յիսուսեանք կը կառավարեն, յատուկ պաշտօնէին հրամանն չառած՝ առաջ սրվիկի տրէլեալ, որ որ ուրիշ կրան դաւանողներուն իմ գրան ու իմ ներքոյ ուսումնարանները բաց են։ Բ. Հանգամանքն ընդունելուն՝ քաղաքացոյ իրաւանց կորուստ ապառնացուիլը, ուր որ նեկատանքի ուրիշ ամէն քաղաքացիներուն անպատուութիւն կը շնորհուի։ Դ. Ուղղափառաց՝ Պրուսիոյի մէջ հաստատուիլ զլացուիլը, որն որ Ալեմի փաթիլի հաշտութեան, Դերմանիոյի զաշնակցութեան ու Պրուսիոյի սահմանադրութեան դէմ է։

Ասոր 70էն աւելի դատապարտուած ատորդրած են։

ՍԱՐԴԻՆԻԱ

Դուրս, Դեկտեմբերի 29։ Քաղաքական պատճառի օրինաց տարբերութեան եւ աստուածային մեծ ապրդեղութիւն ըրաւ։ Արեկ երիրորդ անանկին նստարանի մէջ պրոֆիլիրոյ պատգամաւորը՝ պաշտօնէից տարբերութեան նեղամանքն քանած ընդդիմութիւն դէմ բարձրեց։ Դախ պաշտօնեաները կը յանդիմանէ ըսելով՝ որ ամենաւելութեան օրէնքը ծերակուտէն չմերժուած՝ եւ ան առնուելու։ Երիրորդ պաշտօնէից դէմ կը բարդրէ ըսելով՝ որ քաղաքական առնուելութեան դէմ հոգեւորական նամակ հանաց եպիսկոպոսներէն հանոյ չպահանջեցին։ Ընդարձակութեան պաշտօնեան պատասխանեց որ կատարելութիւն իր պարտքը կը մնայ ու միանգամայն ազգի դիտեր որ 1850ին Ապրիլի 9ին տուած օրէնքին համար կը պարտաւորէր օրինաց տարբերութիւն մ՚ընել, ամուսնութեան կարգաւորութիւն մ՚ունենալ (որոր քաղաքական ազդեցութեանցը նպատակով)։ բայց որովհետեւ այն օրինաց տարբերութեան դէմ այլ եւ այլ գանգատութիւններ, եկան, մանաւանդ տերութեան զանազան իշխանութիւնները միաբանելու հարկաւորութիւն մը, առ հարկը կ՚ըսեմ՝ պոլսոնեից վրայ պարտք մը կը դնէ, որ զգուշութեամբ ու մեղմով եւ ամէն կողմի դիտելով գործքի ձեռք զարնեն։ Ակնոց դատ կատարութիւնն եպիսկոպոսաց բողոքներն վրայ տեսած է, բայց ասոր հանար եպիսկոպոսաց դէմ գատաստան բանալու իրաւունք մը չունի։ եւ կը յուսայ որ ընդհանուր հաշտութեան միաբանութիւն մը եւ ոյնպիսի գործողութիւն մը յառաջ կը բերէ, որն որ ուրիշ ազգական հարկաւորութեան դատաշնամ ըլլայ։ Ասոր վրայ քննութիւն ըլլալով՝ խորհրդանոցը պաշտօնեից բռնած ընթացքին հատանութիւն տուաւ՝ մեծ քաջութեամբ։

ՍՊԱՆԻԱ

Մադրիտ, Դեկտեմբերի 21։ Չափաւոր դիմադրական կրոնական կրթութեան մեկ մեծ բաժինը նոր գահակալին հետ խոսակցելու սկսաւ եւ կ՚երեւայ որ յաջող ելք ու վերջ մը պիտ՚որ ունենայ։ Նոր պաշտօնէից մէջ հաշտութեան ոգին սիրած է։ Ասոր համար ալ Հէրերայ լուրերը, որ չափաւոր ազատական կրոնական կրթութեան գործարանն է, ելլող պաշտօնէից դէմ ամբաստանութիւններ կ՚ընէ։

ԲՈՐԴՈՒԿԱԼ

Լուսաբերութիւն Դեկտեմբերի 20ին արքունի վճռագիր մը հրատարակելով՝ կ՚որոշէ որ 1853 Յունուարի 1էն տերութեան թէ հարիւրին 4ով եւ թէ հարիւրին 5ով ոսկեղանուր հանելու միայն հարկերուն 3 տարեկան շահ պիտ՚որ վճարուի։ Ասիկայ առանց խորհրդոցի տալու հանելու ի գործ պիտ՚որ դրուի։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ

Կոստանդնուպոլսոյ Դեկտեմբերի 24ին եկած դրերը այնչապէս մեծ ակնկալութիւն կը բերին։ Վերջին առեւնելու Պոլսոյ դրամատանութեան ընթացքը Եւրոպայի դրամատուներուն (բանքիրներուն) հիմամանը շատ լաւագոյն է։ — Մուսթաֆա Ասմի փաշայի հրամանատարութեամբ մարտիկ (Rotille, զրահակիր գնդեան) մը կ՚ելլէ՝ Անդիկիրոն կամ Գալատացը ծանի կողմանէ ալ պաշարելու համար։ — Լարդրագոյն Դուռը ջանք կ՚ընէ որ յանձնարարութեամբ մը դրամատանը կանգուն մնայ եւ երաշխաւոր կ՚ելլայ՝ տարեւ տարի անոր դրամական օգնութիւն ընելու, բայց Պալթամբրին բրած առաջարկութիւնները չընդունուեցաւ։ — Երիցն առեւնելի ի վեր Պոլսոյ նաւահանգստին մէջ Եւրոպացոց խելք մը անդրծածական նաւեր կը կենային, որոնք չէ թէ միայն տեղ կը խլացնէին, այլ նաեւ մաքրանութիւն եւ կանոնաւորութեան ապառէն կ՚ելլային։ Ան չարեաց դարման տանելու համար՝ Բարձրագոյն Դուռը բոլոր գեսպանները յայտարիր մը տալով՝ կը ծանուցանէ թէ նոյն նաւերն ամենք, եթէ դեռ նորոգելի են, նորոգութեան տեղ պիտ՚որ տարուին, իսկ եթէ չէ, պիտ՚որ քակուին։

— Աւստրիոյ Իրենց-Ինչութիւն անուն քարոզիչը Գարատաղի պատերազմին վրայ գրելով կը ծանուցանէ, որ Էմէր փաշայի հրամանին ներքեւ բարեմիտ զորք կը ժողովուի չէ թէ միայն վարձակալ Գարատաղցիները նուաճելու համար, այլ նաեւ բոլոր երկրին մէջ անանուած խմբագրումն ու. խլարարմը դադարեցնելու վրայ։ Անհիմն առասպել մը կը պարտի, կ՚ըսէ, որ Գարատաղցիք երկու մեծ աստուածութիւններ խրատոյս կ՚ընդունին։ Դայց Աստուածի սիրելն առ է, կ՚ըսէ, որ ամէն տեղ ազգայ իրաւունքին հանմամբ հիմնական ամբողջութիւնը յարգէ ու պիտ՚որ յարգէ։ — Պանիոյի մէջ Խուրշիտ փաշայ բրիտանեանից հրամանն առուր է, որ իրենց մեռելները հանդիսական յանգիստ ելլեան կարող ըլլան թեղել, թէպէտեւ Օսմանեան կառավարութեան ու փաշային մարդասէր դիտաւորութենից անտեսկեան ու մանաւանդ Մոհմեդականներուն նոյն հրամանին դէմ հոգի կը ցուցնեն։

— Լէշնո փաշայի որդին Էմի Դաշիպ փաշայ՝ որ մեծատան թագաւորին ազգկանը նշանուած էր, իր՝ պաշտօնէից խորհրդեան անդամ ըլլալու պաշտօնէն հանուելի է։

— Ինչ վնասի աերութիւնը նորելս Տիրոնանիկոսի (Տիրոդիրիկ) մէջ ալ հիւսուսարան (գնուելի տուն) մը հասատաց՝ տարին 500 լիրա սպեռելին կապելով։

— Տիտոլիոնի վրայէն եկած լուրը կը հասատ-

տեն, որ Գոլոշէֆի թաղիքամանջը (տօնքան) երկաթուղուան մէջ գրեթէ 18,000 հոգի ամփոփակրէն հոգը գաղրեր է։

— Օմիւնեպլէն Դիկսեմիրի 27ին թիւոյ աւրագրին կը գրեն որ Գաղբէնչ Եանի համարաւոր աւարակապետը Յունաստանի Պիրոս կղզւոյն վրայ փոխեր է։ Հիմայ քիչ մը աւելի կը յուսացուի որ եթէ ասիկայ ձեռք կը տրուի ու կը պատժուի ու իր նեռներն ալ Զմիւռնիայի բորտիքէն վերցնելու։ Մի քանի կ'ըլլայ նէ, ինչպէս որ Զմիւռնիոյ տանիկները լոյսը հիւպատոսայ ալերտագիր մը տալով կը խնդրեին, ան ատեն Զմիւռնիա քիչ մը ուրախ վանգիւթիւն կ'ունենայ, որն որ վերջին ժամանակները գրեթէ բոլորովին կորսուածի պէս էր։

— Աղեքսանդրիայէն կը գրեն, որ Պաշա գաշաղ իր ընտանեօքը մեկնեց։ Եգիպտոսէն Պոլիս գալու ճամբու վրայ է։ Կը հաստատեն որ ինք ու Ապրաս Փաշայ, ինչպէս նաեւ նոյն ընտանեաց ամէն անդամները բոլորովին հաշտուեր են ու դժուարութեան հետք մ'ալ չէ մնացեր։

ԱՄԵՐԻԿԱ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱ։ Վերջի հէրալտ լրագիրը Նոր-Եորքէն հետեւեալ լուրն առած կը հրատարակէ՝ Ամերիկայէն Հաւանի վրայ երթալու նաւ ատորմին նշանակուած։ Նոյնին մէջ պիտ'որ բլլայ, կ'ըսէ, եռայարկ ճակատաց նաւ մը 96 թնդանօթով. 4 կրկնայարկ շրգենաւ, 5 հատ աւելի պզտիկ պատերազմիկ նաւեր ու 4 ալ կարասէկիր կամ բեռնատար նաւ, որոնց ամէնը մէկտեղ պիտ'որ ունենայ 236 թնդանօթ ու 3125 մարդ։ Ասոնք Աստուրիա պիտ'որ ժողովուին՝ փէրրի ծովակալտին հրամանին ներքեւ։ Բայց այս նաւատորմը պատերազմի պաշարելէն զատ՝ հաշուելիութեան կենթարկ ալ հետը պիտ'որ տանի, այս ինքն երկանուղոյ համար շրգեւոր կամ տեղաշարժ մեքենայ (locomotive) մը կառուցելով ու երկաթի շերտերով միեւնոյն 10 բրիտանական մղոն երկայնութեան համար, գլանաձեւ մէկ հեռադրական սարք (թելեգր) ամէն պէտք եղած կազմածներով։ որ ճամբուն կողմերը պարտէն միեւնոյն մը կարող ըլլայ շինելու, մէկ կառարեալ լուսանկարի (ֆոթոգրաֆի) գործիք մը, գլխաձեւ նաւակ մը կոյսեր համար, եւ 50 մեռելի ամէն կերպ անական կահերով։ Նաեւ երկայն ատեն աէրուութեան գործիքներուն մէջ գովելութեան բանող քաջավարժ ու հանճարաշէն ճարտարապետ (Ingénieur, ինժենիոր) մը մեկտեղ պիտ'որ երթայ։

Ս'ԵՏՈՒԹԻՒՆ մէջ ապստամբութիւնն երթալով կը տարածուի ու կը զօրանայ։ Բրդէն Յանիոպ ինք դիմեր անկոս հրատարակեր է։

ՀՈՐԱՆԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱ։ Պուէնոս Այրէսի խնդիրը նոր ապարէզ մը մնացեր։ մնայ է։ Ուրուգուայի պատերազմը, որ Պրազիլն իր դիմացի նաւը հասարակապետութեան բոլոր գաղութներէն առաջանալեայ անուշ դրուած էր, իր բուն նպատակը նահանգը քաշուած՝ իր զրաւելիութիւնները կը ժողվէ ու բոլոր երկրին մէջ իր ազդեցութիւնը խաղցուած կերպով աւելցնելու կը ջանայ։ Նոյն կերպով կը շարժի Պուէնոս Այրէսի կառավարութիւնն ալ։ Սատերա Անդա-փէի մէջ ամէն նահանգներու երեսփոխանները պիտ'որ ժողվուին, որ ան խնդրոյն վրայ վերջին որոշումն ընեն։ Եթէ ասոնք Ուրուգուայի բոլոր հասարակապետութեան գահերեց չեն ընտրեր նէ, հաւանական կ'երեւայ որ սնիկայ իր բուն Ենդրէոիա նահանգին գահերեցութիւնը գահ ելլայ։ իսկ եթէ ընտրեն, Պուէնոս Այրէսի ընտանի պատերազմը գալիք պիտ'որ նորոգի։

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ԱԶԳԱՑՔ

Հայոց էջի Անդոնեանի ընդանէր։

(Ընդարձակութիւն. տես 1858, թիւ 51։)

ՅԱԿՈԲԱՅ կենացը մէջ ասանկ դէպքեր բաղմաթիւ են, եւ անոր համար ալ իր բաղաքակիցներուն շատ յարգի ու շատ սիրելի անձ մըն էր։ Իր լաբերպաշտ ու արդիւնաշատ կեանքը կնքելու տարին՝ ամենուն սիրոյ ոգով ու սրտմտութեամբ լեցուց։ Եւ թէպէտ՝ անցաղակի յիշենք՝ Լեհաստանի բոլոր Հայազգիները միշտ մայրուշ վարմունք ունենալով՝ առ հասարակ հանճարոյ ու շատ սեռանդի մարդիկ կ'անուանուին, սակայն Յակոբ մեռնաւորապէս նաեւ Աէրոր մարդ ու ոգեորոս է ազգասէր հայ կ'ըսուէր։ Բայց իր առաքինութիւններն իր մահուանէն շատ, այլ մեռնաւանդ թէ աւելի հիւսուածեցան։ Նա 10 զաւակ ունեցաւ, 8 մեռնի եւ 2 աղջիկ, այսինքն՝ 1. Անտոն Անտոնեանց, 2. Դոմինիկ Անտ. 3. Հռիփսիմէ, 4. Գայեանէ, 5. Աստուածատուր Անտ. 6. Յովսէփ Անտ. 7. Քրիստափոր Անտ. 8. Յովհաննէս Անտ. 9. Գրիգոր Անտ. 10. Ստեփան Անտ։ Ասոնց ամէնքը մէկտեղ խաղաղ ու սիրալիր ընտանիք մը կը կազմէին։ Իրենց մէջ հիս. (Խէրիբ) ու գժտութիւն չէր անտեսնուր երբեք նաեւ. եղեր անանկ դէպքեր պատահէին, որոնք հասարակորէն անոնը տանջուելու կ'ընեն, ինչպէս անգամ մ'իրենց եղբարց մէկուն կարծիքը շարաղելով՝ իրենց տունը դրեցին 800,000 արծաթի փիորքեր ալեաս կրնց, բայց բոլոր ընտանեաց մէջ ու երեւելի վերատուն հանար ամենուքեանը խոտորութիւն մ'ալ չեղաւ՝ իրը թէ ամենեն բան մը պատահած չըլլար, մինուանդ թէ ամէնքն ալ իրենց ձեռքէն եկածին չափ կը միխիթարեին իրենց նոյն եղբայրը, որն որ բոլոր ընտանեաց անանկ գեղ մը բերելուն համար տարեկ տրտնած էր։ Ամէնքն ալ անանկ հոր մը օրինակաւ ու խրատներուն, եւ միանգամայն անոր փոյթ տանելով՝ բարի կրթութիւն մը մէջ անելով ըլլալով՝ կը մրցեին իրարու հանգիստը կատարելու. մեկնելու. ծառայելու եւ իրենց քաղաքակիցներուն ու ամենուն նկատմամբ արդար եւ բարեբար ըլլալու։ Ամէնքն ալ իրենց համազգի եղբարը շատ կը սիրեին եւ անոնց մնաւորը կերպով մը բարիք ու սգնութիւն բնելու մշտաւոր եւ ուսեալ մ'ունէին։ Իրենք հոնտեղ պրոկատաւոր միջոցներով կարելի եղածին չափ իրենց հայերէն ազգային լեզուն ալ սորվեր էին, մինչեւ անոնք իրենց հայերէն ալ հայերէն կը բանեցնեն, բայց ափսոս որ հոն երթալով նոյն թերակատար միջոցներն ալ պակսեցան եւ. Հայ ժողովրդապետաց պարտիկ պարտաւորները ջնջուեցան. որով ինչպէս անոնց մեկալ ազգայիները, նոյնպէս ասոնց յետագայ զաւակն ալ մեծցաւ իր առհասարակ ազգէն անգէտ ու անմասնակ մնալով, բայց իրենց Հայ ըլլալը միշտ կը ճանչնան ու կ'ընդունին, եւ ճշմարտութեամբ կրնանք ըսել որ դրեթէ իրենց գործակ ընտանիքը մինչեւ դայսօր ինչպէս հանդգի, նոյնպէս հանդգոյ է ազգին բարի սէր հանար։

Իրենց անդրանիկ եղբայրը Անտոն Անտոնեանց կը նկնք հոգեւոր վիճակի նուիրեց եւ եղաւ Սարեղեցու. քաղքին Հայ ժողովրդապետը։ Ինքն էր միանգամայն ասն մեծն ու կարգապրիչը։ Ինք իր եղբարցը հաշիւներուն ալ կը նայեր, ու իրենց ասն սեպհական եղած տարբերութիւնները միշտ ածանցելու եւ ամենայն ինչ բարեբարար կերպով կատարել տալու. փոյթ կը տանէր։ Ամէնքն ալ անոր սիրով հնազանդ էին։ Ինք նաեւ մնաւանդ ազգային ազգատներուն շատ կը հոգար. իրենց հանար մասնաւոր գնդարան մ'ալ բացած էր, ուր միայն չունեւորներու ձրի գեղ կը բաշխուէր։ Սէկալ եղբայրները կամ իրենց հարազատ ամուսնի երկիրները հոգալու եւ կամ ուրիշ պաշտօններու կը զբաղէին։ Դոմինիկ կալուածներու վերակացութիւն կ'ընէր, Աստուածատուր պանդուխտութեան խնամքը յանձն առած էր, Յովսէփ փաստաբանութիւն, Քրիստափոր նոյնպէս իրաւագէտ էր, Յովհաննէս եւ Ստեփան երկիրներու մէջ էին, իսկ Գրիգոր ծաղկահատակ մնաց։ Ու վերջինն դատ բոլոր մէկալ մեր եղբայրներն ու երկու քոյրերն ալ, որոնց ամէնն ալ մինչեւ 1822 միատեղ ապրեցան, հինգ տարեաձեռած են, բայց քիչ կամ շատ պատակ ու թեւաւոր ունին։ Դոմինիկ թողուցած է Աստուածատուր անունով մնաց մը ու Աղջիկ անուանի գուստր մը։ Հռիփսիմէն (որ Աստուածատուր Պոկատանովիչ անուն հայազգիի մը հետ կարգուած էր) մնացած է Հիմնց Հուստենքայի հայ ժողովրդապետն ու մեկ ուրիշ մնաց գաւակ Յովսէփի անուն, որուն ձեռքն է Քոսուի անուն մեծ երկիրը։ Գայեանէ՝ որ Թորոսեանց ունեւոր հայազգիի մը հետ կարգուած էր, Մարիամ Ընանա անուն աղջիկ մ'ունեցաւ, որն որ Սիբայերովիչ մականուամբ Հայազգիի մը հետ ամուսնացած է։ Աստուածատուրն կայ հինգ Դոմինիկ, որուն ատաստուածքն է Կոմիտաս անուն ըլլալուն եւ իրենց սիրելի բուն կարգ ունի։ Յովսէփն էր Հայոց Կարգաց Անտոնեանց քահանան ու Աղջիկ անուն աղջիկ մը, որն որ Թոմսկիան հարստ ցեղին մէկու մը հետ կարգուած է։ Քիչնապէս նախ առ առ. Ռուսաստանի Բարիսի անուն հայ սեղուհիներու տնէն որիորդ մը, որմէ կենդանի է միայն Ընդրէաս, բայց առաջին ամուսինը վախճանելէն ետեւ՝ նորէն կարգուեցաւ Պոկատանովիչ գերդաստանէն սրիորդի մը հետ, որմէ ունեցաւ Պարիամ, Ընանա, Վիլէն (որուն ձեռքն է Ն.բուսաժաւա երկիրը), Վասլաւ. (որուն երկրին էր վերնանալ Սարեսարի Լեհ իշխաններ՝ յարաբերութեան Լեհաստանի կառավարչ) ու Յակոբ։ Յանձնուած է Ընանա անուն գաւակ մը, որուն ձեռքն է Սալամանովի երկիրը, իսկ Նոթֆանն մնացած են երկու աղջիկ՝ Պաշտանա եւ Ցոզաիա (Սարգսի)։

Հոս ասա բարութիւնամբ ու հարատեւութեամբ երեւելի Հայ ցեղին միայն երկու եղբարց վրայ մնանաւոր յիշատակութիւն կ'ընենք՝ իրենց մեր առաջիկայ նիւթին ունեցի վերաբերութիւն ունենալուն համար։ Առնոյ մէկն է Գրիգորը, որն որ դիտութիւնամբն ու աէրութիւնամբ ըլլած ծառայութիւններովը Ռուսիոյ ազնուական[1] (երկրորդ աստիճանի գատարանին մէջ խորհրդական) ըլլալու պատիւն առած էր։ Ընդկայ իր երկրորդ ամուսնութենէ ծնած Պարիամ անուն անպարկեշտ գուստրը 1832ին Յունիսի 14ին տուաւ քաղաքարոյ ու ազնուամիտ Գերմանեանցի իրաւագիտի մը, այսինքն գերապատիւ Յովսէփ Էմինեանցի, որն որ միայն իր սեպհական ջանքերովն ու յարատեւութեամբ մեծամեծ դժուարութիւններու յաղթելով՝ օրէնագիտութեան վարդապետ ըլլալէն եւեր՝ սէրութիւնամ գատաստանական պաշտօններուն մէջ իր արդիւնքովը շուտով յառաջացաւ։ 1847ին Պարոնան խորհրդական[2] անուանեցաւ եւ 1849ին բոլոր տարին Ասարիայի մեկուսիէն միտոն քնակէն նահանդին կուսակալ[3] կամ կառավարչ դրուեցաւ, եւ մինչեւ ցայսօր նոյն ծանր պաշտօնը կը վարէ անձնուիրութեամբ եւ ընդհանուր հաճութեամբ։ Իր կառավարութեան կենդրոնն ու նիստն է Ալիենոս։ Իր պաշտօնին մէջ ժրութիւնը, ճշգրտութիւնն ու հայրական խնամքը դովելի կերպով մը միացուցած է։ Իր հայրագիր խանումը՝ որ երկու զաւակ ունի (Ընանա եւ Մարիամնա), միշտ ինք գինք Ընտանեաց ամենընտանեաց արժանաւոր մէկ շուտուիդ ըլլալը կը ցուցնէ։ Ասկ արդար, բարեբար, գեղեցիկ ու անկեղծութեամբ ապրիստ սիրտ մը իր նկարագիրն է։ Իր ամէնէն սիրելի զբաղմունքն է ազգասիրութիւնն ու ճակատին լաւութիւնը հոգալ։ Ան ու տարբ նոնն ազնիւ հանգամանքները գինքը զարդ ու պարծանք կ'ընեն չէ թէ միայն իր քաղաքացիկ ընտանեացն ու ազգին, հապա նաեւ անանց՝ որոնց մէջ կ'ապրի։

Իսկ երկրորդն է հանգուցեալ քահանայն հայրը Յովսէփ Անտոնեանց՝ Հմնաս, Հոնճարեր, փարձաւոր, հնարագէտ, ճարտասան ու զարմանալի մարդ մը։ Ինք քաջ փաստաբանութիւն գիտէր, անանկ որ Աստրիայի Յովսէփ Բ. կայսրը Լեհաստան ճամբորդութիւն ըրած ատեն՝ երբոր ուզեց թէ երկու անուանի փաստաբան իրարու դէմ երեւելի դատի մը վրայ տեսանի մէջ իր առջեւը լսաթներէն վիճաբանեն, դատարանին ժողովքը մէջ մը գինքը, մէկ մը ալ ուրիշ մը տահմանեց։ Պրոշեալ սրը նոյն վիճաբանական գատը կայսեր առջեւ. եղաւ, ուր Յովսէփ Անտոնեանց յաջողակութեամբ ապի ի բերան ըրաւ գիտնցիներ եւ վատրիկեցաւ. իր պաշտպանած գատը։ Նոյն իսկ կայսրը վիճաբանութիւնն ատեն Յովսէփին տուած պատասխանները, ճառելու ազգաս. կերպն ու շատ տեղ դիմացինը նեղ ձգելու տեսնելով՝ կը հաւնէր ու կը ժպտէր։ Այսու ամենայնիւ Յովսէփ ամենեին չէր ջանար, որ իր ասանկ կատարեալ փաստաբանութիւնը պտուելն շարունակ ասոկ շահի, այլ անոր հակառակ աս ընելու սիրոյը դրած էր իրեն։ Գոսպանակ ֆոնանի, եւ այսպէս իրեն դիմողներուն գատն ալ երբեք չէր ուզեր իր շահուն համար շատ մը վնաս տանել, հապա իր կրցածին չափ ամենուն ալ անկեղծ խրատ կու տար ու կը համոզէր որ գատ չմտնեն, այլ իրարու մէջ խնդիրը սիրով լմնցնեն, որով եւ. շատերը մեծամեծ դժուարութիւններէ ու սարսափելի ծախքերէ ազատեր ու իրարու հետ կը հաշտեցնէր։ Սակայն մեղդիկ ասով իր վրայ աւելի եւս մեծ համարում ստանալով՝ գունդատուն. իրեն կու գային իրարու արդար ու անաչառ փաստաբանի, որով ինք շատ հարստութեան տէր եղաւ։ Ուրիշ նշանաւոր սիրոյը մէն ալ ուներ, որով գնդանոց իրարու հայրարարոյ մարդ ամենուն սէրն ու վստահութիւնը կը վարուցկեր, այսինքն Ալենոսն նաեւ իր ընտանիքներուն շատակ սիրով քաղի խոնարհ գալ։ Թէպէտեւ երբեմն ալ կը պատահէր որ իր թշնամիները ցինքն ալ իրենց վնասակար գիտութիւնամբ ատոյութեամբ՝ իր տուած խորհուրդներն ալ դէշ մտքով կը կարդէին եւ կամ անոր հակառակը կ'ընէին, բայց իրենց վնասը։

(Մնացածն ուրիշ անգամ։)

ԱՔԼԱՔ ՀԱՅԵՐՔԱՆԸ

Վիեննայի ազգանունը։

(Ս.Իրմ. Տես 1858. թիւ 50։)

ԱՅԱՆԱՅԻՆ դատիկոնին ամենէն շքեղ ու տիտղոսը արժանի բանն է Ս. Անտոնի մնաւորը։ Ասիկայ մանրաբար ճերմակ տաղաճոսկէ փորուած է. մատրան ճարտարապետական զարդերը, սիւները, խորանը, ամբիոնը, արձանները, աղօթարանները, աշտանակները եւ այլն բոլոր վարդագոյն ապէ կոփուած են։

Ս. Անտոնի մատրանին երկրորդ՝ երկայն, բարձր ու ընդարձակ մնաց մը՝ Ս. Անտոնի փոսին գլխաւոր յիշատակութիւն կ'ընենք՝ իրենց մեր առաջիկայ նիւթին ունեցի վերաբերութիւն ունենալուն համար։ Առնոյ մէկն է Քրիստափորը, որն որ դիտութիւնամբն ու աէրութիւնամբ ըլլած ծառայութիւններովը Ռուսիոյ ազնուական[1] (երկրորդ աստիճանի գատարանին մէջ խորհրդական) ըլլալու պատիւն առած էր։ Ընդկայ իր երկրորդ ամուսնութենէ ծնած Պարիամ անուն անպարկեշտ գուստրը 1832ին Յունիսի 14ին տուաւ քաղաքարոյ ու ազնուամիտ Գերմանեանցի իրաւագիտի մը, այսինքն գերապատիւ Յովսէփ Էմինեանցի, որն որ միայն իր սեպհական ջանքերովն ու յարատեւութեամբ մեծամեծ դժուարութիւնամբ յաղթելով՝ օրէնագիտութեան վարդապետ ըլլալէն եւեր՝ սէրութիւնամ գատաստանական պաշտօններուն մէջ իր արդիւնքովը շուտով յառաջացաւ։ 1847ին Պարոնան խորհրդական[2] անուանեցաւ եւ 1849ին բոլոր տարին Ասարիայի մեկուսիէն միտոն քնակէն նահանդին կուսակալ[3] կամ կառավարչ դրուեցաւ, եւ մինչեւ ցայսօր նոյն ծանր պաշտօնը կը վարէ անձնուիրութեամբ եւ ընդհանուր հաճութեամբ։ Իր կառավարութեան կենդրոնն ու նիստն է Ալիենոս։ Իր պաշտօնին մէջ ժրութիւնը, ճշգրտութիւնն ու հայրական խնամքը դովելի կերպով մը միացուցած է։ Իր հայրագիր խանումը՝ որ երկու զաւակ ունի (Ընանա եւ Մարիամնա), միշտ ինք գինք Ընտանեաց ամենընտանեաց արժանաւոր մէկ շուտուիդ ըլլալը կը ցուցնէ։ Ասկ արդար, բարեբար, գեղեցիկ ու անկեղծութեամբ ապրիստ սիրտ մը իր նկարագիրն է։ Իր ամենէն սիրելի զբաղմունքն է ազգասիրութիւնն ու ճակատին լաւութիւնը հոգալ։ Ան ու տարբ նոնն ազնիւ հանգամանքները գինքը զարդ ու պարծանք կ'ընեն չէ թէ միայն իր քաղաքացիկ ընտանեացն ու ազգին, հապա նաեւ անանց՝ որոնց մէջ կ'ապրի։

Իսկ երկրորդն է հանգուցեալ քահանայն հայրը Յովսէփ Անտոնեանց՝ Հմնաս, Հոնճարեր, փարձաւոր, հնարագէտ, ճարտասան ու զարմանալի մարդ մը։ Ինք քաջ փաստաբանութիւն գիտէր, անանկ որ Աստրիայի Յովսէփ Բ. կայսրը Լեհաստան ճամբորդութիւն ըրած ատեն՝ երբոր ուզեց թէ երկու անուանի փաստաբան իրարու դէմ երեւելի դատի մը վրայ տեսանի մէջ իր առջեւը լսաթներէն վիճաբանեն, դատարանին ժողովքը մէջ մը գինքը, մէկ մը ալ ուրիշ մը տահմանեց։ Պրոշեալ սրը նոյն վիճաբանական գատը կայսեր առջեւ. եղաւ, ուր Յովսէփ Անտոնեանց յաջողակութեամբ ապի ի բերան ըրաւ գիտնցիներ եւ վատրիկեցաւ. իր պաշտպանած գատը։ Նոյն իսկ կայսրը վիճաբանութիւնն ատեն Յովսէփին տուած պատասխանները, ճառելու ազգաս. կերպն ու շատ տեղ դիմացինը նեղ ձգելու տեսնելով՝ կը հաւնէր ու կը ժպտէր։ Այսու ամենայնիւ Յովսէփ ամենեին չէր ջանար, որ իր ասանկ կատարեալ փաստաբանութիւնը պտուելն շարունակ ասոկ շահի, այլ անոր հակառակ աս ընելու սիրոյը դրած էր իրեն։ Գոսպանակ ֆոնանի, եւ այսպէս իրեն դիմողներուն գատն ալ երբեք չէր ուզեր իր շահուն համար շատ մը վնաս տանել, հապա իր կրցածին չափ ամենուն ալ անկեղծ խրատ կու տար ու կը համոզէր որ գատ չմտնեն, այլ իրարու մէջ խնդիրը սիրով լմնցնեն, որով եւ. շատերը մեծամեծ դժուարութիւններէ ու սարսափելի ծախքերէ ազատեր ու իրարու հետ կը հաշտեցնէր։ Սակայն մեղդիկ ասով իր վրայ աւելի եւս մեծ համարում ստանալով՝ գունդատուն. իրեն կու գային իրարու արդար ու անաչառ փաստաբանի, որով ինք շատ հարստութեան տէր եղաւ։ Ուրիշ նշանաւոր սիրոյը մէն ալ ուներ, որով գնդանոց իրարու հայրարարոյ մարդ ամենուն սէրն ու վստահութիւնը կը վարուցկեր, այսինքն Ալենոսն նաեւ իր ընտանիքներուն շատակ սիրով քաղի խոնարհ գալ։ Թէպէտեւ երբեմն ալ կը պատահէր որ իր թշնամիները ցինքն ալ իրենց վնասակար գիտութիւնամբ ատոյութեամբ՝ իր տուած խորհուրդներն ալ դէշ մտքով կը կարդէին եւ կամ անոր հակառակը կ'ընէին, բայց իրենց վնասը։

(Մնացածն ուրիշ անգամ։)

ԱՔԼԱՔ ՀԱՅԵՐՔԱՆԸ

Վիեննայի ազգանունը։

(Ս.Իրմ. Տես 1858. թիւ 50։)

ԱՅԱՆԱՅԻՆ դատիկոնին ամենէն շքեղ ու տիտղոսը արժանի բանն է Ս. Անտոնի մնաւորը։ Ասիկայ մանրաբար ճերմակ տաղաճոսկէ փորուած է. մատրան ճարտարապետական զարդերը, սիւները, խորանը, ամբիոնը, արձանները, աղօթարանները, աշտանակները եւ այլն բոլոր վարդագոյն ապէ կոփուած են։

Ս. Անտոնի մատրանին երկրորդ՝ երկայն, բարձր ու ընդարձակ մնաց մը՝ Ս. Անտոնի փոսին գլխաւոր

[1] Գրմ. Appellationsrath, գդ. Conseiller à la cour d'appel.
[2] Գրմ. Hofrath, գդ. Conseiller antique.
[3] Գրմ. Statthalter, գդ. Gouverneur. ասկ. Էլի։

տեղը կը տանի, որն որ տարերկրեայ աշխատութեանց վրայ յատուկ պաշտօնար մը կու տայ։ Հասարակաց տարականը 4։ Անանի մասրան մէջ ունեցած տարաւորութիւնէն տարբեր տպաւորութիւն մը կը տանայ։ Խարաղաններու ձայնը, ձիերու խխնչիւնը, երկաթի ճամբաներու վրայ ադամ լեցուած ապրանքներն երթալու գալու շառաչիւնը ապը կը լեցնեն, անգիւն անիւներու վրայ հաստատուած քառակուսի մինչեւ բերան լեցուած ալիքներու երկայն շարք մը կը տեսնուի, որոնց ամէն մէկուն առջեւէն փոքր կանխեղ մը կախուած է, եւ ուրիշ գործաւոր մը յաւուրց կը քշէ։ Ասանց գիմացը կ'երթայ պատրիարքութիւնն երգելով գործաւորաց ուրիշ դասեր մը, որն որ պարտաց քառակուսի տպերը գէպ ի ապահանքը կը քաշեցնէ։ գլխաւորներուն հրամայելու ձայնը, ոտաներու դոչիւնը, գետինն ինկած մայաւորներուն բռմբիւնը, գործաւորներու շշուկը՝ ասգործունեայ տեսարանն շինութիւնը կ'աւելցնեն։ Ի վերայ այսր ամենայնի ասանց հրեւոյթի խառնակութիւնն մէջ՝ առ հասարակ կարգաւորութիւնն ոգի կը տեսնուի։ ամէն մարդ իր գործքին կը պատասխանի, այնպէս՝ ինչպէս ճարտարապետուհոս մէքենայի մը մէջ ամէն մէկ անիւ իր գործքը կը տեսնէ։

Հոսկից՝ պատասխանի հիւսուած ու մեծ հանդիսութիւնց ատեն գեղեցիկ լուսաւորուած մեծ դահլիճ մը անցնելով՝ բարակ ճամբու մը մէջ կը մտնուի, ուր կիր ապէ փորուած 120 աստիճաններէ վար իջնելով՝ Միխայիլ լուսաւորիչ եկեղեցի սրահը կ'երթայի։ Ասկի տեսնելուն՝ մարդ պարմանալն չիկրնար, սատրեկրեայ լուսաւորութեան շատ աշքերը չեն կրնար տեղւոյն անդրանատութիւնը, բարձրութիւնն ու ընդարձակութիւնը նկատել, ինչու որ սատիկ պայծառութեան մէջ կ'ըլլան։ Շերտանէն կախուած է ճերմակ ալ շինուած խոշոր ջահ մը 400 ճրագով, զորն որ երեւերի հիւրեր եկած ատեն կը վառեն։ բարձր պատերու վրայ ճեմելիներ հաստատուած են, որոնց մէջ երգիչներու տեղեր կան։ Լոյս սրահին մէջ երգոց ներդաշնակութիւնը շատ զարմանալի կը հնչէ, երգերը կարդալ քարտեղ պատերէն արձակուած տալով՝ ձայնները բնական հնչող գործիքի մը պէս կու գան, այնպէս որ լսողը չիկրնար խնամալ թէ երգն ուր կ'երգուցուի։

Պատարագը Ճամբորդներն ատիճաններէ վար իջնելով՝ առ անգամ անջրպետութեան առեղն խորանի տեղ կը տանի, եւ ոնիկ նորէն վեր ելլելով՝ յիներանոցներով պատած բարձրատանգակի մը վրայ անիկայեպէս ոն յաղթ ջահին առակ կը հանէ։ Նոր տեսարան մ'ալ հոս կը բացուի։ ծիծաղան բացնելու պէս ուղղագիծ կամ կախուած ժայռերու վրայ հաստատուած են ահագին բարձրութիւնէն ամբիոնի նման ցցուած կայարաններ, որոնք մեկմեկու հետ տակաւ սանդղներով կապուած են։ Ամէն մէկ կայարանն վրայ ջահերու լոյսն տասներորդ պէս կը փայլի։ քարերու ճեղուտներուն ու միջներուն ձայնը՝ գեղոնեն ինկող յաղթ ժայռերուն բոմբիւնին հետ խառնուելով՝ մարդուն ականջին զարհուրելի, բայց միսեռգամայն զարմանալի ազդեցութիւն մը կը պատճառեն։ Ամէն կողմ կենդանութիւն ու շարժուն կը տեսնուի, ծակէ ծակ, ճեմելիքէ ճեմելիք, ղլուխ պատոյտ բերող բարձրութեան մէջ դրուած ալք՝ մեկ ձեռքով կանխեղ ու մեկալով սանդղաց բռնելով՝ շուտ շուտ կ'երթան կ'իջնեն։ Ասանկ եկող գացող գործաւորք իրենց ձեռքի կանխեղներուն լուսաւորութիւնը՝ ճամբորդին այնպէս կ'երեւան, իբրեւ թէ պատերուն վրայ՝ ձեռքերնին ճրագ բռնած ճիւաղներ ըլլան։ Ամ սրահին բոլանդակ փոխաւորութիւնն ոն տասն միայն կրնայ տեսնուիլ, երբոր հանդիսութեան համար Բնդարձակ կրակով կը լուսաւորուի։ Ամ լուսաւորութիւնը տեսնողը յիշատակը միայն չիկրնար երբեք հեռացընել։

Ատիճաններէ վար իջնելն ետեւ՝ խիստ երկայն կոզիմակաւ անցք մը կ'անցնուի, որն որ Լաստաժայ կը կոչուի եւ ընդարձակ տեղեակներ ունի, որոնց մէջ բանուորներու մեծ բազմութիւն կը գործէ։ Հոսանեղ կամրջով տեղ մը կայ, որոր վրայէն 250 ոտք խորութեան փոսի ընտուած ցից անցնողը կը տեսնուի, որուն մէջ գործաւորք թզուկներու պէս կ'երեւան, իսկ ճրագներն ու ջահերը ազամանդի պէս կը փայլին։ Պարձեալ անցքերէ, անցուղներէ անցնելէն, ատիճաններէ իջնելէն երթալէն ետեւ՝ Հրիտնա բուսած տեղեակը կը մտնուի, ուր քարան տեսակ կարծր է՝ որ միայն վառօդով կրնայ կոտրուիլ։ Վառօդին ճայթիւնը շատ հեռուէն լսնելու ձայնի պէս կը լսուի, իսկ մեռեալ այնպէս զարհուրելի ձայն մը կու տայ՝ որ դիմանալու բան չէ։

Պատրաստեալ ոն տեղը մեզ տալով հոն կը փաւ-

ֆեան կ'երթեան՝ ուր ուրիշ գործաւորք խորտուբորտ պատերուն մէջէն մրճով ու սեղմով ապի յաղթ ժայռեր կը փրցընեն։ Փոքր մը յառաջ որ երթան՝ պիտանցնին ատրեկրեայ ապաշիճ մը կ'երթայ, որուն ապանց վրայ նաւակ մը կը սպասէ զիրենք ընդունելու։ Նաւակին մէջ մտնելէն ետեւ, չորս զօրաւոր գործաւորներ թիակները ձեռքերնին առնելով՝ ապաշէն հանդարտ երթան ակօսաբեկ կ'ընեն։ Լճին խորութիւնը 36 ոտք է, բայց ամոր մէկ կողմը ապի ժայռերն այնպէս ջրին երեսը կը մտանեան՝ որ նաւակին անցնելու հապիս դրդիկ միջոց մը կը մնայ։ Հոս Ալբերտեան նաւուն առասպելը ստուգութիւն կ'ընայ։ գողցած ու էն մը իրենք զիրենք կոտրընցնելով՝ ճամբորդները նաւակին յատակն անդգայ կը տարածուին։ մինչեւ որ գետնոյն անցնելով՝ ապաշէնորդը ձայն տայ։ Ասկից անցնելէն ետեւ՝ սատրակեան ինք զինքն ապի մը մէջ կը գտնէ, որուն պատերուն վրայ նոր շինուած ապի վանակները գմբեթատի եւ կարկեհանի պէս կը փայլին։ Պատի մը խորշի մէջ Ուրբաթ ապեան մը կայ, որուն գլխուն վրայէն կանթեղ մը կախուած է։ ասոր յոյլը պատէն կախուած թեռանոցիկ ապի վանակոնց վրայ ցալանալով՝ սրանցին վրայ ճառագայթներ կ'արձակէ, որով նոյնը խիստ շքեղ կ'երեւայ։

Լեռնարկրեայ Ճամբորդութիւնը հասարակօրէն Լէրմի լուսաւած խոշոր սրահը կը ըլլանայ, որն որ մարդոյ բարոյի մէջ փորուած է ու ապի վանակներէ շինուած վեց խոշոր ջահերով կը լուսաւորուի, ճեռիքը մ'ալ ունի՝ 200 երդիչներու եւ երգոյ խնամներու համար։ Ամ սրահին մէջ՝ որ 1500 հոգի կ'առնէ, հասարակօրէն կոյսերական սեղանները, կոքաւներ եւ ուրիշ ուրախական հանդէսներ կ'ընլան։ Երկրիս ծոցին մէջ այնպիսի հանդիսութեանց ատեն կոյսերական փառաւորութիւնը, լուսաւորութիւնն ու զարդերը ոտոյագրելու գրիչ բաւական չէ։ Նոյն սրահէն ելլելու համար՝ կամ՝ շուտով Ցանիկլոմիչ լուսաւած փոսէն վար կը քաշուի, կամ՝ փրանկիսկոսի փոսին վրայ հաստատուած ատիճաններէն կ'երթիցուի։

Շատ ցաւելու բան է որ հիմայ Պ. Լեվիչբոյի ապահանքին ամենէն գեղեցիկ ու արուեստի մասը, հոչակաւոր Ցրժիգոց սենեակը կամ՝ ալաշիմը, առանց վանդի շինկրնար պարտուիլ, որովհետեւ 1834ին մէջը լեռներ փլելով՝ ոչ նաւ շինկրնար գոլորտիլ։ Բայց կամաց կամաց կը մաքրուի ու վանապատոր սենեկը կը շինուի։ Ասկից ահագին խորը սրահ մին է, որուն կամարն աչքի տակ շինկող բարձրութեան մէջ կը կորուի։ Ամենատարած լճին ջուրը ապով յատակ ու սեւ գունով է, հարիւր ոտքէն աւելի գոլոր ցցուած ապի ժայռեր լճին տիրանքը կը պատեն։ Ճամբորդները նաւակ մտնելով՝ հայելոյ պէս փայլուն լճին երեսը առանց ճօճալու յառաջ կ'երթան, ու խորտնկ եւ մութ կրճէ մը անցնելով՝ ցամաք կ'ելլեն։ Հոս տեղ տեղ նաւակ, բայց կամաց կամաց բարձրացող ոմանք եղանակ մը կը լսուի, որուն ձայներն ուրիշ աշխարհէ մ'եկած կ'երեւան, որովհետեւ սատրականին հնոսքրքիր աչքն ասոր ոչինչ ծագիլը նոյն անբաւ անջրպետութեան մէջ պարապ տեղ գտնելու կ'աշխատի։ Հոսկիս մեկ յառաջաքանչական երգը կը լսինայ, մեկէն գժոխային բեռան մը կը բացուի, որ հոգ, բոց, կարկ ու շանթ կ'արձակէ՝ ամէն ուղղութեամբ։ Թնդալեան կրակը սրահին խոր մթութիւնը կէս օրուան լուսաւորութեան կը փարձնէ, ու ճեմելիքներու վրայ ուռնական դիւանները հապած գործաւորներ Բարով եկաք ազնուներ, ոգը երեք անգամ թնդացընելէն ետեւ՝ այրական ձայներով լեռնական երգ մը կ'երգեն։ Երգը կը դադրի, կրակը կը մարի, բայց մեկէն հազարաւոր հրամեաններ (ֆիշֆէրէր) դեղ ի լեմ կինայով ու ճանթրտելով՝ կամարին անքաւ բարձրութիւնը կը լուսաւորեն։ Ամ ալ մարելով՝ ամենայն ինչ տրեկի մթութեան մէջ կ'ինկնայ։ — Ասանկ հոնդկստնի սրահին ամենէն մեծ հիւրերու պատուոյն համար կ'ընեն։

ՔԱՔԱՑԱՆՔ

Կրնական անդարձեալ։

Ա՞օՏԵՐՍ Եւրոպայի քաղաքական ու պատմական շատ մեծութիւնը մասագրութեան տրժանի հատուած մը հրատարակեցին։ Նպաքի գործերուն մէջ, կ'ըսեն, լուրը նէրատպի վրայ կրօնական անտարբերութեան (ամէն կրօն իրարմէ անտարբեր ու նոյն հանգիստը) թիւր կարծիքը տարածուեցաւ։ Ալէրջին ատիճանի փափաքելի է, որ այնքան աւելորդ ու վնասակար դրդիրուն քով, որոնք օր ըստ օրէ ապարդիւնութեան կը տեսնեն, նաեւ առ ոչինչ անտարբերութիւնն կը տեսնեն, նաեւ առ ոչինչ անտարբերութիւնն վրայ ալ հիմնական դիւր մը գրուեր եւ ոնոր ծագումն ու յառաջացման պատմութիւնը ցուցուեր։ Առանց ասիկոյ խորտնկ դիտաբան՝ անկարելի է որ վերջին երկու դարերու պատմութեան բուն ներքին հոգին, ներքին կռիւներն ու շարժիչ թելերն իմանայի։ Շատ ծանրակշիռ ու մեծագէս հարկաւոր բան է առ ծանօթութիւնը։ Ներազգն դարուց մէջ գործող մարդիկներէն շատերուն կրօնն էր անտարբերապանութիւն, որն որ նաեւ յիսնագոյն ժամանակին ձեւն ու կերպը տուաւ, եւ խել մը բարեմիտներուն սրտին ալ ներքին զգածմունք եղաւ։ Ասիկայ բաղդաքրտութիւնէ հարկաւ յառաջ եկած պտուղ ու հետեւութիւն է, եւ ոնոր հասուն ու կատարեալ գործնական վիճակը։ Կրօնական անտարբերութիւնը բուն Ընդգրկայն ծնաւ, վերջին Պազրիայի մէջ ուսելի կոկուեցաւ ու ոնոնկ վերնադարձ երեւոյթի մը ստացաւ՝ որ նաեւ պալատներու մէջ տարբերու եւ բարձրագոյն ատիճանի մարդիկներու ընկերութեան աստիճան երեւնալու հանգրանակեցաւ։ Ընկերս Դերմանիա կ'անցնէր, եւ արամիներու հոն ամենայն ինչ դէշ եւ ազէկ կ'ուզեն կանոնի եւ դիտնական կարգի մը մէջ բերել, ասոր ալ ուսումնական հաստատութիւն մը տալ ջանացին, որուն վրայ հիմնակ ատ կրօնի մէջ անխախտ հոգին իր չափաղանց ու խորքով ջատագրուելու ուժգնաբաստանութիւնը հիմնած է, իրը թէ իր տա կերպ մեռածմունքը նոյն իսկ փիլիսոփայութիւնէ նեցուկ ունեցած եւ սուր տեսութիւնով վրայ հիմնած ըլլայ։ Ամ սնոտիապաշտութիւնը կրնանք բսել թէ հիմնական կերպարանքին մէջ այնչափ հին չէ։ Դեռ մինչեւ ատ գարուս սկիզբները խղճին դրդումով կ'ամիլեար, ինք զինք կը ծածկէր ու յայտնուած ատեն՝ կը շրջիէր, սակայն քանի մը ծուռ սկզբունք ունեցող փիլիսոփայք անոր աւելի համարձակութիւն ու յանդգնութիւն տուին։ Քրիստոնէից մէջ տեսնուած կրօնի անտարբերութիւնը նեղրատ դիմակը, որ ըլլայիր, կը զանենք որ կամ՝ Սոսոցէրնանական է եւ կամ՝ Հանոսական։ Ամ ջինը սոսոցէրնական է, վասն զի քրիստոնէութեան էական սկզբանց չիհաւանձայնիր, ուստի թէ մի միայն կանոնաւորի ընդհանրական եկեղեցւոյ վարդապետութիւնները, թէ անկից դուրս եղած կարծիքներն ու թէ ինչ եւ իսկ ազանդը հաստատ կը գտնէ, եւ միագէս ճշմարիտ, միագէս ազէկ, միագէս փրկարար կը համարի, որ անկարելի է։ Ասիկոյ այնպիսոյն վրայ կը ծնանի կրօնի պաղութիւն մը, ամէն կրօնի վրայ ալ հաւասար աչքով նայիլ մը, ուստի եւ ամենայնիսի մը։ Բայց ասոր մնասաւոր ծնունդն է երկրորդը, այսինքն էրէոգանական հոգին, որ է ոնիկոնութիւն, անհաւատութիւն, ինչպէս որ իրաւամբ կ'ըսուի, թէ բարամատուածութիւնն ալ անատուածութիւն է, որով ամենայն կրօնական բաներուն կեղծաւորութիւն կը հաստատի, կ'ատէ, կ'արհամարհէ, կը ծաղրէ, եւ ամենատուածային բաներուն գժկամանութիւնամբ կը լեր ու կը տանի։ Դեռ շատ անգամ ալ ատատուհոս ցուցուած կրօնական անտարբերութիւնն հիմ ներքին անհաւատութիւնն է։ Հիմնակ եւրոպական լրագրաց ասոր համար հարկաւոր տեսած գրքին պաշտօնն ան սիրտ ըլլայ, որ հիմնական կերպով ատ իմաստութիւն կարծուած կրօնական թեսլուհիան ու անտարբերութիւնն սկիզբը ցուցնէ, եւ իր պատճառներուն հիւրութիւնը յայտնելէն զատ՝ պարտաւորութեամբ ամենան աչքին տուչ գնէ թէ ատ հոգին ապրելու եւ կիրառութեան բարոյական ազնուութիւնն։

ԳԵՆՕՔՊՈՒՆՔԵՐ

Ամբարիշը ամէն երկուշաբթի մը կ'երթայ։ Ցարեկան գինը՝ կանխիկ 10 ֆիորին արծաթ է, վեց ամսուանը կանխիկ 5½ ֆիորին արծաթ է։ — Դիմաց ուսնուելիք ամէն Աւստրիայի կայսերական ազատանոցներէն (փոստին), թէ Աւստրիայի դեսպանութիւնն եւ թէ բոլոր Ճանկատուանի մէջ։ — Գիմնազիայ, Մարիերատանց դպրոցներուն խանութը։ — Փարիզ։ Աւստրիական վարժարանը։ — Կոստանդնուպոլիս, Ազգանոց խանը, Գր. Ամիրանաքանց տնենակը։ Պէյօղլու, Եղուսան դեմ մասը։ Մարիերատանց դպրոցներուն տնենակը։ Ալեքսանդրիա, Փերիչեմ փաղարը։ Ցոմիանան Գր. Գրիգորի տնենակը։ — Զմիւռնիա, Նենի Մոհալէ։ Մարիերատանց վանատունը։ — Թիֆլիս ու Հնամ Նազարեթ Մարիերատանց վանատունները։ — Իսկ ուրիշ քաղաքներն ատարդրութիւ ուղղելը՝ ատ տեղերն մեկուն հետ կրնան թղթակցիլ։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳԻՆԱՓԱՓՈՒԹԻՒՆ

ՎԱԼԷՆՍԻ, ՑՈՒՐՈՒԱՐԻ 7

Ամսեկերատամ 100 ընթացիկ ֆիորին՝	—	արծ. ֆիորի	2 տոկոս
Ամ. կայսրի 100 ընթացիկ ֆիորին՝	108¾ ,,	,,	½ ,,
Լիմոնոյ 300 ֆիորանոց լիրա՝	— ,,	,,	2 ,,
Լոնդոնի 1 ֆունտ ստէրլինի՝	10.33 ,,	,,	1 ,,
Համբուրգի 100 մարկայ ֆիորին՝	213⅛ ,,	,,	2 ,,
Մարսիլիա 300 ֆրանկ՝	— ,,	,,	2 ,,
Միլանի 300 աւստրիական լիրա՝	108⅜ ,,	,,	2 ,,
Փարիզ 300 ֆրանկ՝	127 ,,	,,	2 ,,
Վրանցի. առ Մարսի 120 ֆիորի՝	108½ ,,	,,	3 ,,
Պոլսի (Ազատ. 3) 428—435 փարայ՝	1 ,,	,,	31 տոկ

ՎԻԵՆԱ։ ՏՊԱԳՐԵՑ ՄԱՔԻԹԱՐԵԱՆՑ ՎԱՆՔԸ